Justitieombudsmannen
Jan Pennlöv

Initiativärende angående försäkringskassas handläggning av en begäran om utfärdande av blankett enligt förordningarna (EEG) nr 1408/71 och nr 574/72

JO Pennlöv meddelade den 27 oktober 2000 ett beslut med följande innehåll.

Initiativet

I en anmälan till JO (dnr 2624-1999) klagade AA på försäkringskassans handläggning av ett ärende om utflyttning till Spanien. Av bilagor till anmälan framgick bl.a. följande. AA och hans hustru hade begärt att försäkringskassan i samband med deras flyttning till Spanien skulle utfärda ett intyg enligt blankett E 121 för dem. Försäkringskassan underrättade dem i en skrivelse den 28 maj 1998 att kassan inte kunde utfärda intyget. Som orsak angav försäkringskassan att makarna AA inte uppbar svensk allmän pension och därför inte omfattades av EEG-förordningen 1408/71. Efter vilket AA även vänt sig till Riksförsäkringsverket i saken avskrev jag klagomålsärendet den 14 september 1999.

Mot bakgrund av vad som iakttagits i klagomålsärendet beslutade jag emellertid att inom ramen för ett initiativärende låta utreda försäkringskassans utformning av skrivelsen den 28 maj 1998.

Utredning

Ärendet remitterades till försäkringskassan för yttrande över huruvida det besked som lämnades makarna AA den 28 maj 1998 hade bort utformas som ett av försäkringskassan fattat beslut. Försäkringskassan anförde genom direktör BB följande.

> Bakgrund
>
> Makarna AA uppger i skrivelsen den 7 maj 1998 att de den 28 april flyttade till Mallorca. Fram till deras pensionering har de fått tillfällig avgångsersättning från Kommunalarbetarnas arbetslöshetskassa. Vid avresan utfärdade försäkringskassan i Falkenberg blankett E 104 vilket Securidad Social inte vill godta.
>
> AA tillskrev därför den 7 maj 1998 Utlandskontoret hos Försäkringskassan Stockholms län och bad försäkringskassan att undersöka om kassan redan nu kunde klassa dem som pensionärer och att kassan därmed skulle kunna utfärda blankett E 121.

Försäkringskassan besvarade skrivelsen den 28 maj 1998 genom att lämna allmän information om de blanketter som nämns i AA:s brev.

Yttrande

Det finns ett antal blanketter som enligt förordningarna (EEG) nr 1408/71 och nr 574/72 används i olika situationer där det EG-rättsliga regelsystemet om samordning av ländernas system för social trygghet är tillämpligt. Avsikten med blanketterna är bl.a. att den behöriga institutionen hos vilken en person är försäkrad, på begäran av den försäkrade skall intyga att denne är berättigad till (försäkrad för) vårdförmåner vid sjukdom och de därigenom skall utgöra ett bevis härom för [den] vårdgivande institutionen i ett annat medlemsland.

Formulär E 121 används för att ge en pensionär som är bosatt i ett annat medlemsland än det land som står för kostnaderna för pensionen rätt till vårdförmåner i bosättningslandet.

I sådant fall den försäkrade begär exempelvis denna blankett skall försäkringskassan pröva om den försäkrade uppfyller de förutsättningar som krävs för att inneha en sådan blankett. Enligt försäkringskassan är det därmed fråga om ett ärende som avser myndighetsutövning mot en enskild. Försäkringskassans besked om att den enskilde inte kan få den begärda blanketten utgör ett negativt besked. Enligt försäkringskassans mening skall ett sådant besked enligt förvaltningslagen utformas som ett motiverat, överklagbart beslut.

I det aktuella fallet skulle således försäkringskassans besked om att försäkringskassan inte kan utfärda blankett E 121 ha utformats som ett av försäkringskassan fattat beslut.

Bedömning

Det finns ingen bestämmelse i lagen (1962:381) om allmän försäkring som reglerar hur försäkringskassan skall handlägga en begäran om utfärdande av intyg att användas inom det EG-rättsliga regelsystemet. Jag har emellertid noterat att i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring finns bestämmelser som anger hur Arbetsmarknadsstyrelsen skall handlägga utfärdande av liknande intyg (se 48 och 52 §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring).

Försäkringskassans utfärdande av intyg enligt blankett E 121 föregås av en prövning av om den försäkrade uppfyller de förutsättningar som krävs för att försäkringskassan skall kunna utfärda intyget. Försäkringskassans ställningstagande i ärendet grundar sig således på en prövning i sak och har betydelse för den försäkrades rätt till vårdförmåner i bosättningslandet. Det är således fråga om myndighetsutövning mot enskild.

Enligt 21 § förvaltningslagen (1986:223) skall part underrättas om innehållet i det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Om beslutet går parten emot och kan överklagas, skall han underrättas om hur han kan överklaga det. I det här fallet har försäkringskassan visserligen underrättat makarna AA om att den inte ansåg sig kunna utfärda det begärda intyget. Ställningstagandet har dock inte haft formen av ett beslut. Kassan har inte heller bifogat någon fullföljdshänvisning. Jag delar därför försäkringskassans uppfattning att kassan borde ha fattat ett formellt beslut med fullföljdshänvisning i frågan.